

รายงาน
ของ
คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ
สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ”

๔/๑๒/สปท.
สำนักกรรมการ ๑
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ด่วนที่สุด

(สำเนา)

ที่ (สปท) ๒๐๕๙/๒๕๕๙

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ถนนอุทองใน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๑๙ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ

กราบเรียน ประธานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๙/๒๕๕๘ วันอังคารที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ได้มีมติตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ นั้น ซึ่งกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นายสถิตย์ ลิ่มพงศ์พันธุ์	ประธานกรรมการ
๒. นายรังสรรค์ ศรีวรศาสตร์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายคณิตสร นาวานุเคราะห์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายทวีศักดิ์ กอนันต์กุล	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. พลเอก วิชิต ยาทิพย์	ที่ปรึกษากรรมการ
๖. นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา	ที่ปรึกษากรรมการ
๗. นายมนู เลียวไพโรจน์	ที่ปรึกษากรรมการ
๘. นายสันตศักดิ์ จรุงญู งามพิเชษฐ์	ที่ปรึกษากรรมการ
๙. นายสมชัย ฤชุพันธุ์	โฆษกกรรมการ
๑๐. นายกฤษฎา จินะวิจารณ์	ผู้ช่วยโฆษกกรรมการ
๑๑. นายกลินท์ สารสิน	กรรมการ
๑๒. นายเฉลิมศักดิ์ อบสุวรรณ	กรรมการ
๑๓. นายชูชาติ อินสว่าง	กรรมการ
๑๔. นายชูศักดิ์ เกวี	กรรมการ
๑๕. นายดุสิต ลีลาภัทรพันธุ์	กรรมการ
๑๖. พันเอก ธนศักดิ์ มิตรภานนท์	กรรมการ
๑๗. นายธนศพล ธนบุญวัฒน์	กรรมการ
๑๘. นายเลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ	กรรมการ
๑๙. นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์	กรรมการ
๒๐. นายสุวัฒน์ จิราพันธุ์	กรรมการ

/๒๑. นางอรมน ทรัพย์ทวีธรรม...

๒๑. นางอรมน ททรัพย์ทวีธรรม	กรรมการ
๒๒. นายกอบศักดิ์ ภูตระกูล	เลขานุการกรรมการ
๒๓. นางปัทมา เรียรวิศิษฏ์สกุล	ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการ

และตามที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๙ ที่ประชุมได้พิจารณาและเห็นชอบรายงานของคณะกรรมการ เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” แล้ว โดยให้คณะกรรมการนำรายงานไปปรับปรุง ก่อนเสนอรายงานพร้อมความเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาปรับปรุงรายงานดังกล่าวเสร็จแล้ว จึงขอส่งรายงานของคณะกรรมการ เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” ให้กับประธานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เพื่อโปรดนำเสนอรายงานต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอรายงานของคณะกรรมการ เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) สติത്യ ลิมพงศ์พันธุ์

(นายสติത്യ ลิมพงศ์พันธุ์)

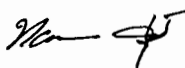
ประธานกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ

สำนักกรรมการ ๑

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๗๒, ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๘๐

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๗๙

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวทนายวรรณ ศุภดิษฐ์)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑

นางสาวอชิวรรณ สวรรค์วัฒนกุล/ร่าง
นางจิรชญา ชินะประภา/พิมพ์
นางสาวพิมพ์อาภา พันธุ์ลิ/ตรวจ

สารบัญ
รายงานของคณะกรรมการจัดการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ
เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ”

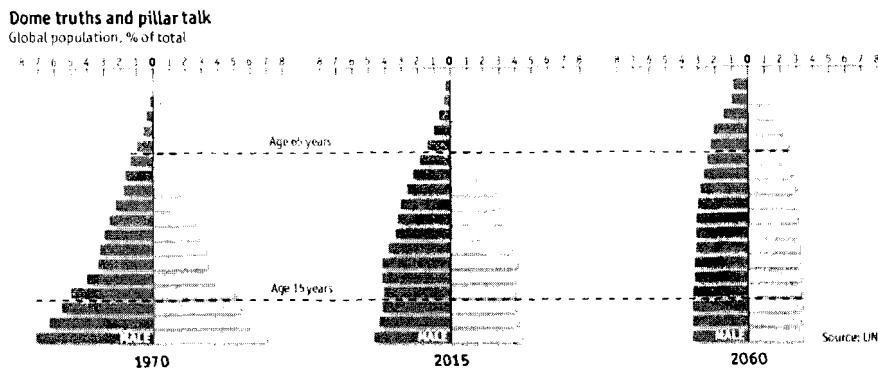
๑. แผนการปฏิรูป	๑
๒. วิธีการปฏิรูป	๑๕
๓. กำหนดเวลาการปฏิรูป	๑๘
๔. แหล่งที่มาของงบประมาณ	๑๙
๕. องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผู้สูงอายุ	๑๙
๖. ข้อเสนอแนะ	๒๐

รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านเศรษฐกิจ เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ”

๑. แผนการปฏิรูป

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงประชากรโลก

องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่าปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๖๔๓ (ค.ศ. ๒๐๐๑ - ๒๑๐๐) จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ หมายถึง การมีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรรวมทั่วโลก จากรูปที่ ๑ จะเห็นว่าโครงสร้างปิรามิดประชากรโลกจะเปลี่ยนแปลงจากฐานกว้างสู่ฐานแคบตามฐานเวลาและปลายปิรามิดจะกว้างขึ้น นั่นคือ จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้นและอายุยืนขึ้น เนื่องจากผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดี มีโภชนาการทางอาหารที่ถูกหลักอนามัย ประชากรมีมาตรฐานชีวิตที่ดี มีการศึกษา มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการแพทย์ ซึ่งจะส่งผลทำให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น อัตราการตายลดลง ประชากรมีอายุยืนยาวขณะที่อัตราการเกิดก็น้อยลงจนทำให้โลกเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ช่วงปี ค.ศ. ๒๐๐๕ - ๒๐๑๐ ประชากรในแถบทวีปอเมริกา ยุโรปและญี่ปุ่นซึ่งถือว่าเป็นประเทศพัฒนาแล้วมีอายุขัยเฉลี่ยสูงสุดมากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ กล่าวคือ มีอายุขัยเฉลี่ย ๗๗.๒ - ๘๑.๕ ปี ในขณะที่ประเทศในแถบแอฟริกาซึ่งถือว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนา มีอายุขัยเฉลี่ยเพียง ๔๑.๕ - ๕๐.๗ ปี แต่อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มว่าประชากรผู้สูงอายุในโลกเหล่านี้จะมีฐานะยากจน ดังนั้น จึงเป็นประเด็นท้าทายทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศจำเป็นต้องมีแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงของประชากรผู้สูงอายุ

รูปที่ ๑ แผนภูมิปิรามิดประชากรโลก ปี ค.ศ. ๑๙๗๐ - ๒๐๖๐

ที่มา : The Economist. “The world reshaped.”, retrieved on ๔ July ๒๐๑๖, from <http://www.economist.com/news/๒๐๑๖๓๑๕๑๑-end-population-pyramid-world-reshaped>

ผลกระทบและการเตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญ แนวโน้มสังคมผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั่วโลกนั้น เมื่อมีผู้สูงอายุมากขึ้นย่อมส่งผลทำให้ปัจจัยการผลิตทางด้านแรงงานลดลง จากสัดส่วนประชากรวัยแรงงานต่อประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จะลดลงมาเหลือร้อยละ ๕๕.๑ จากปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งมีร้อยละ ๖๖.๓ คือลดลงร้อยละ ๑๑.๒ การออมลดลง ดังข้อมูลรายได้ประชาชาติของ

ประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ แบบปริมาณลูกโซ่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ระบุว่า การออมของประเทศ “เริ่ม” ไม่เพียงพอต่อการลงทุนในปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ การออมสุทธิของครัวเรือนมีมูลค่า ๕๙๔,๔๓๙ ล้านบาท หดตัวร้อยละ ๖.๑ เทียบกับปีก่อนหน้าที่ขยายตัวร้อยละ ๓.๓ การออมของภาครัฐและรัฐวิสาหกิจปี ๒๕๕๖ มีมูลค่า ๑๐๒,๓๐๑ ล้านบาท หดตัวร้อยละ -๔๘.๘ ลดลงค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับที่หดตัวร้อยละ ๑๑.๙ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นการลดลงทั้งการออมของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ โดยการออมของรัฐบาลมีมูลค่า ๒๑,๙๑๗ ล้านบาท หดตัวร้อยละ -๑๔๔.๕ ส่วนการออมของรัฐวิสาหกิจมีมูลค่า ๑๒๔,๒๑๘ ล้านบาท ลดลงร้อยละ ๑๗.๔ (จาก http://thaipublica.org/๒๐๑๕/๐๓/savings-crisis_๑/) ส่วนด้านสวัสดิการและการรักษาพยาบาล รัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มงบประมาณค่าใช้จ่ายมากขึ้นเพื่อดูแลและปฐมพยาบาลผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ รัฐบาลใช้งบประมาณไปทั้งสิ้น ๕๒๓,๗๒๖ ล้านบาท และคาดการณ์ว่าในอีก ๕๐ ปีข้างหน้ารัฐจะต้องใช้งบประมาณถึง ๑๘ ล้านล้านบาท (<https://www.hfocus.org/content/๒๐๑๓/๐๙/๔๘๑๕>)

นอกจากนี้ ยังพบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของครัวเรือน ดังตารางที่ ๑ จากการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีต่อแบบแผนการบริโภคของครัวเรือนไทย (สมประวิณ, ๒๐๑๐) พบว่าใน พ.ศ. ๒๕๗๓ สัดส่วนของการบริโภคสินค้าในครัวเรือนบางประเภทมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นและบางประเภทมีแนวโน้มลดลง โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๑ นอกจากนี้ การเป็นสังคมสูงวัยยังทำให้เกิดส่วนเพิ่มในการบริโภคสินค้าและบริการกลุ่มที่เป็นการใช้จ่ายในครัวเรือน ได้แก่ เครื่องเรือนและค่าใช้จ่ายในบ้าน และที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภค ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบความต้องการสินค้าของครัวเรือนจะส่งสัญญาณไปถึงภาคการผลิตและการจ้างงานในอุตสาหกรรมนั้น ๆ

หากไม่มีการเตรียมความพร้อมการจัดสรรทรัพยากรแรงงานที่จะลดลง จะมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้รายได้ประชาชาติลดลงได้ การเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยจึงเป็นเรื่องสำคัญ ควรจะร่วมมือกันทั้งภาครัฐและเอกชนตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชนและประเทศ โดยเฉพาะการร่วมกันกระตุ้นเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย รวมทั้งให้มีการเตรียมความพร้อมระดับประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น การกระตุ้นให้เกิดกลุ่มภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการ ให้จัดทำผลิตภัณฑ์และบริการตอบสนองความต้องการของผู้สูงวัยที่มีรูปแบบการบริโภคเปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอันจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ การสนับสนุนให้ผู้สูงวัยมีสุขภาวะเป็นกำลังแรงงานสร้างผลผลิตให้แก่ประเทศได้อย่างมีความสุข

ตารางที่ ๑ เปรียบเทียบรูปแบบการบริโภคของครัวเรือนไทยในปี ๒๕๕๑ และปี ๒๕๗๓
ที่มีสินค้า ๕ รายการที่บริโภคเพิ่มขึ้น สินค้า ๑๐ รายการที่บริโภคลดลง

สัดส่วนในรายจ่ายเพื่อการบริโภค	๒๕๕๑	๒๕๗๓	การเปลี่ยนแปลง
ยานพาหนะ	๙.๕	๑๘.๒	๙๒.๐ %
เครื่องเรือนและค่าใช้จ่ายภายในบ้าน	๖.๓	๙.๐	๔๒.๒ %
สุขภาพ	๒.๕	๓.๓	๓๑.๕ %
อื่นๆ	๑๗.๔	๒๑.๒	๒๑.๘ %
บันเทิงและสังคม	๑.๓	๑.๖	๑๘.๗ %
การเดินทาง	๑๓.๔	๑๒.๒	- ๘.๖ %
เครื่องแต่งกาย	๔.๒	๓.๗	- ๑๐.๔ %
การศึกษา	๒.๒	๒.๐	- ๑๒.๕ %
ที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภค	๒๓.๑	๑๗.๕	- ๒๔.๑ %
การสื่อสาร	๕.๒	๓.๙	- ๒๔.๖ %
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	๐.๖	๐.๔	- ๓๐.๐ %
ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	๔.๑	๒.๖	- ๓๖.๐ %
อาหารและเครื่องดื่มรับประทานนอกบ้าน	๒.๑	๑.๒	- ๔๔.๕ %
ยาสูบ	๐.๓	๐.๑	- ๔๘.๑ %
อาหารและเครื่องดื่ม	๗.๙	๓.๑	- ๖๐.๙ %
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	

ที่มา : สมประวิม มั่นประเสริฐ. ๒๐๑๐. การศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร
ที่มีต่อแบบแผนการบริโภคของครัวเรือนไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

๑.๒ สถานการณ์สังคมสูงวัยในประเทศไทย

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย (Ageing Society^๑) นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๓^๒ เป็นต้นมา โดย ๑ ใน ๑๐ ของประชากรไทยเป็นประชากรที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป และคาดว่าประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Complete Aged Society) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ คือประชากรสูงอายุจะมีถึง ๑ ใน ๕ และเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) ในอีก ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๗๘) โดยประมาณการว่าจะมีประชากรสูงอายุเพิ่มเป็นร้อยละ ๓๐^๓ ของจำนวนประชากรทั้งหมด

การเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทยนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีผลมาจากการเปลี่ยนผ่านทางประชากรที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

(๑) การลดภาวะการเกิดหรือภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศ จนกล่าวกันว่าเป็น “การปฏิวัติขนาดครอบครัวไทย จากแม่ลูกตลก เป็นแม่ลูกน้อย” ดังจะเห็นได้จากผู้หญิงไทยคนหนึ่งมีบุตรโดยเฉลี่ยประมาณ ๖ คนเมื่อ ๕๐ ปีที่แล้ว เหลือเพียงประมาณ ๑.๖ คนต่อสตรี ๑ คนในปัจจุบัน

(๒) การลดภาวะการตายในกลุ่มเด็กและวัยแรงงานในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมาด้วยพัฒนาการทางการแพทย์และระบบสาธารณสุข ส่งผลให้ประชากรไทยมีอายุยืนยาวขึ้นเป็นลำดับ โดยอายุคาดเฉลี่ย

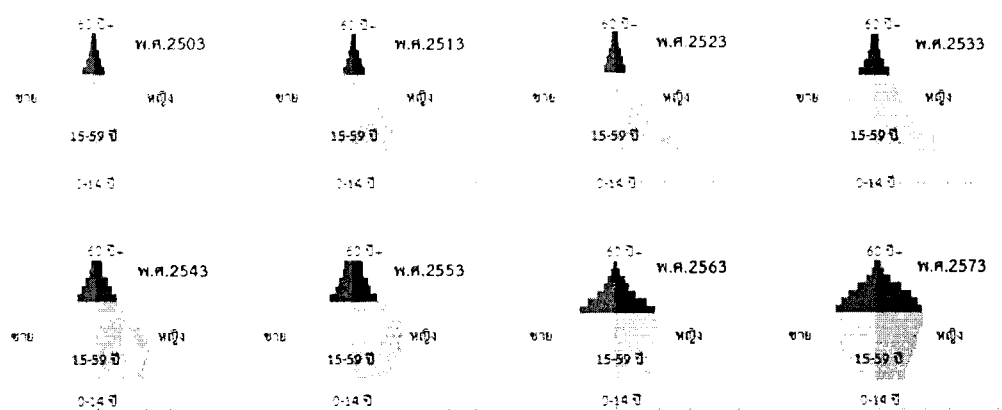
^๑ นิยามขององค์การสหประชาชาติเมื่อประเทศใดมีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป เกินร้อยละ ๑๐ หรืออายุ ๖๕ ปีขึ้นไป เกินร้อยละ ๗ ของประชากรทั้งหมดถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ เมื่อมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๐ และร้อยละ ๑๔ ตามลำดับ ส่วนสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด จะมีจำนวนประชากรสูงอายุที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเกิน ร้อยละ ๒๕ ของประชากรทั้งหมด

^๒ United Nations. ๒๐๑๓. World Population Prospect ๒๐๑๒ Revision.

^๓ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. ๒๕๕๖. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๖.

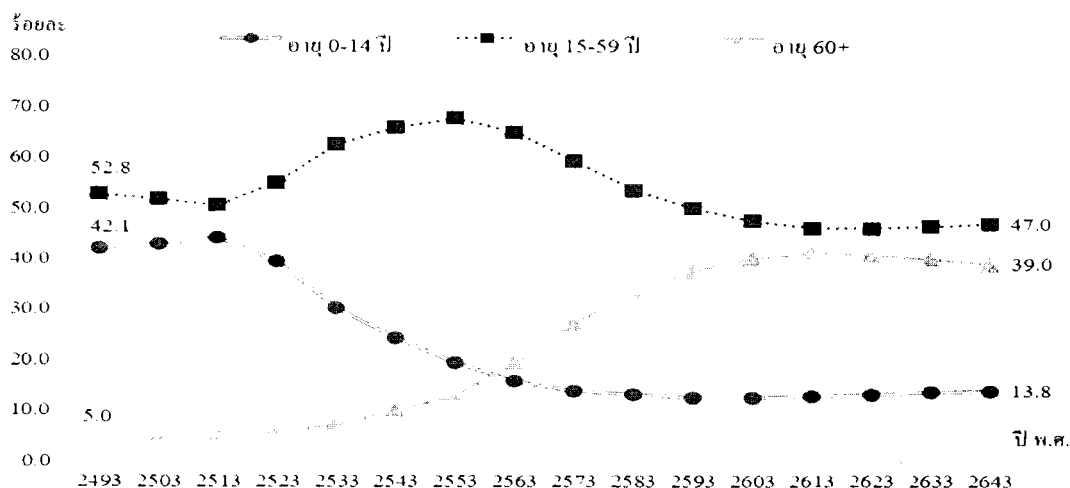
(๒) การลดภาวะการตายในกลุ่มเด็กและวัยแรงงานในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมาด้วยพัฒนาการทางการแพทย์และระบบสาธารณสุข ส่งผลให้ประชากรไทยมีอายุยืนยาวขึ้นเป็นลำดับ โดยอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (อายุโดยเฉลี่ยที่เมื่อเด็กเกิดมาแล้วคาดว่าจะมีชีวิตอยู่จนเสียชีวิต) เพิ่มจากอายุประมาณ ๕๐ ปี เป็นอายุประมาณ ๗๗ ปี ในปัจจุบัน

จากปัจจัยทั้ง ๒ ประการนี้ ส่งผลให้สังคมไทยก้าวสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีใช่เป็นแค่การเพิ่มจำนวนและสัดส่วนของประชากรสูงอายุเท่านั้น แต่ยังกระทบโครงสร้างทางอายุของประชากรทั้งหมด ทำให้ทั้งจำนวนและสัดส่วนของประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงเป็นลำดับ ดังแสดงในรูปที่ ๒ ผลกระทบที่ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ แนวโน้มการลดลงทั้งจำนวนและสัดส่วนประชากรวัยแรงงาน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องโดยตรงจากการลดลงของประชากรวัยเด็ก ส่วนจำนวนสัดส่วนของประชากรสูงอายุ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากวิทยาการทางการแพทย์และสภาพสังคมที่เจริญขึ้น ดังแสดงการเปรียบเทียบสัดส่วนจำนวนประชากรทั้ง ๓ ช่วงวัยไว้ในรูปที่ ๓

รูปที่ ๒ แผนภูมิพีรามิดประชากรไทยปี พ.ศ. ๒๕๐๓ – พ.ศ. ๒๕๗๓

ที่มา : Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, *World Population Prospects: The ๒๐๑๒ Revision*, retrieved on ๔ July ๒๐๑๖, from <http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm> ใช้สมมติฐานแบบภาวะเจริญพันธุ์ระดับกลาง โดยภาวะเจริญพันธุ์รวมจะเพิ่มขึ้นจาก ๑.๔๑ เป็น ๑.๘๒)

รูปที่ ๓ แผนภูมิสัดส่วนของประชากรไทย จำแนกตามกลุ่มอายุ ๓ กลุ่มใหญ่ พ.ศ. ๒๕๔๓ - พ.ศ.๒๖๔๓

ที่มา : Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, *World Population Prospects: The ๒๐๑๒ Revision*, retrieved on ๔ July ๒๐๑๖, from <http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm> (ใช้สมมติฐานแบบภาวะเจริญพันธุ์ระดับกลาง โดยภาวะเจริญพันธุ์รวมจะเพิ่มขึ้นจาก ๑.๔๑ เป็น ๑.๘๒)

สถานการณ์กำลังแรงงานลดลง

จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ ๕ ของประชากรทั้งหมดเท่านั้น แต่มีจำนวนประชากรวัยทำงานและวัยเด็กสูงถึงร้อยละ ๕๒.๘ และ ๔๒.๑ ตามลำดับ ด้วยสัดส่วนประชากรวัยเด็กที่ค่อนข้างสูง ส่งผลให้ในอีกช่วงเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยมีประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและถึงจุดสูงสุดเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓ (จำนวนประมาณ ๔๐ ล้านคน) จากนั้นก็จะมีสัดส่วนที่ลดลงตามลำดับและในอีกไม่เกิน ๑๕ ปี ประชากรไทยจะเริ่มเข้าสู่รูปแบบที่วัยแรงงานต้องรับภาระการเลี้ยงดูกลุ่มประชากรผู้สูงอายุและเด็กมากขึ้นเรื่อย ๆ จากปัจจุบันที่มีสัดส่วนประชากรวัยทำงานประมาณ ๔.๕ คน ต่อการดูแลผู้สูงอายุ ๑ คน และประชากรวัยเด็กอีก ๑ คน (๔ : ๑ : ๑) เป็นสัดส่วนประชากรวัยทำงานประมาณ ๒ คน ต่อการดูแลผู้สูงอายุ ๑ คน และประชากรวัยเด็กอีก ๑ คน (๒ : ๑ : ๑) ทำให้ครอบครัวในปัจจุบันและครอบครัวใหม่ในอนาคต จะต้องประสบกับปัญหาความเครียดจากภาระค่าครองชีพและภาระหน้าที่ที่ต้องดูแลคนในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น

นอกจากประเทศไทยจะมีประชากรสูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วแล้ว ยังพบว่าทั้งจำนวนและสัดส่วนของประชากรที่เป็นผู้สูงอายุวัยปลาย หรืออายุตั้งแต่ ๘๐ ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน จากการคาดประมาณประชากร พบว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุวัยปลายจะเพิ่มจากประมาณร้อยละ ๑๓ ของประชากรสูงอายุทั้งหมดในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นเกือบ ๑ ใน ๕ ของประชากรสูงอายุในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุวัยปลายนี้น่าจะสะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นของประชากรที่อยู่ในวัยพึ่งพิงทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ รวมทั้งการที่อายุที่ยืนยาวขึ้นกลับตามมาด้วยการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังยาวนานขึ้น และโอกาสที่จะอยู่ในภาวะพึ่งพาอันเนื่องมาจากการทุพพลภาพมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย

ความต้องการของผู้สูงอายุในบริบทสังคมไทย

จากการศึกษาความต้องการผู้สูงอายุของประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุมีความต้องการสำคัญใน ๔ เรื่อง ได้แก่ ๑) ด้านสังคม - ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว เครือญาติ เพื่อน ๒) สุขภาวะ ๓) เงินและรายได้ ๔) สิ่งแวดล้อม เช่น ที่อยู่อาศัย ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง

ด้านสุขภาพ แม้ว่าประชากรไทยจะมีอายุยืนยาวขึ้น แต่กลับพบว่าผู้สูงอายุกลับต้องเผชิญกับการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังและตกอยู่ในภาวะทุพพลภาพเพิ่มขึ้น หากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ จะส่งผลกระทบต่อทั้งตัวผู้สูงอายุเอง ครอบครัว รวมถึงภาครัฐที่จะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ การเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทยเป็นสิ่งที่เลี่ยงไม่ได้ และการเตรียมความพร้อมของระบบเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ จะทำให้เราเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและทันการณ์

ข้อมูลจากศูนย์สำรวจความคิดเห็นนิคิโพล และศูนย์วิจัยสังคมสูงอายุ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง “ภาวะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ปี ๒๕๕๙” สำรวจระหว่างวันที่ ๒๓ - ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙ กรณีศึกษาจากผู้สูงอายุไทยที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไปทั่วประเทศ พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ร้อยละ ๖๓.๒๐ ระบุว่า ไม่ได้ทำงานแล้ว ส่วนใหญ่ร้อยละ ๕๘.๑๐ ให้เหตุผลว่า เป็นเพราะอายุมากแล้ว รองลงมาร้อยละ ๑๙.๖๒ ระบุว่าเพราะเกษียณอายุแล้ว ผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือจากบุตรหลานมากที่สุดในรูปแบบเงินช่วยเหลือประจำร้อยละ ๒๔.๘๐ ดังสรุปผลการสำรวจในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ สรุปผลการสำรวจความคิดเห็น เรื่อง ภาวะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ปี ๒๕๕๙

ภาวะการทำงาน รายได้เฉลี่ย และเหตุผลของการไม่ได้ทำงานของผู้สูงอายุไทย

๖๓.๒๐%	ไม่ได้ทำงานแล้ว (๕๘.๑๐% อายุมาก ๑๙.๖๒% เกษียณอายุ ๑๖.๒๐% สุขภาพไม่ดี ๑๕.๑๙% ลูกหลานไม่ยอมให้ทำงาน ๒.๒๘% ไม่มีใครจ้าง ๐.๓๘% อื่น ๆ ได้แก่ ดูแลบิดามารดาที่ป่วย มีญาติพี่น้องคอยช่วยเหลืออยู่แล้ว และทำงานด้านจิตอาสาให้กับวัด)
๒๓.๑๒%	ทำงานมีรายได้เป็นเดือน
๑๓.๖๘%	ทำงานมีรายได้เป็นวัน

ภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุไทย

๕๑.๖๘%	ไม่มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ
๔๘.๓๒%	มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบได้แก่ ๔๙.๖๙% การประกอบธุรกิจการค้า การประกอบอาชีพ ๒๗.๐๙% ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ๑๗.๔๙% ที่อยู่อาศัย บ้าน คอนโด ทาวน์เฮาส์ ฯลฯ ๑๔.๒๔% การผ่อนสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น รถยนต์ จักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน ๑๐.๐๖% การศึกษาของบุตรหลาน ๐.๗๗% ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูพ่อแม่ ค่ารักษาพยาบาล ขดเซยค่าเสียหายจากการถูกฉ้อโกง

การให้ความช่วยเหลือแก่ลูกหลานในด้านต่าง ๆ ของลูกหลานต่อผู้สูงอายุไทย

- ๒๔.๘๐% การให้เงินช่วยเหลือเป็นประจำ (ทุกวัน/สัปดาห์/เดือน)
- ๒๑.๒๐% มีลูกหลานแต่ไม่ได้ช่วยเหลือแก่ลูกหลานในด้านใด ๆ
- ๑๗.๖๘% ให้เงินช่วยเหลือตามโอกาส (เช่น วันเกิด ปีใหม่หรือสงกรานต์)
- ๑๖.๔๘% ให้ความช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ช่วยงานบ้าน ทำกับข้าวให้ทาน อ่านหนังสือ ให้ฟัง ช่วยทำธุระ พาไปหาหมอ ฯลฯ
- ๑๐.๕๖% ไม่มีลูกหลานมาให้ความช่วยเหลือ (โสด ไม่มีบุตรหลาน เป็นม่าย/หย่าร้าง อยู่ตัวคนเดียว)
- ๙.๒๘% ให้ความช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นครั้งคราว

บุคคลที่ผู้สูงอายุไทยจะขอให้ช่วยเหลือเป็นคนแรกถ้าหากมีปัญหาทางการเงิน (๕ อันดับ)

- ๔๗.๖๘% ลูก
- ๙.๓๖% สถาบันการเงิน (ธนาคาร สหกรณ์ออมทรัพย์)
- ๗.๘๔% คู่สมรส
- ๗.๔๔% พี่/น้อง/ญาติ/คนในครอบครัว
- ๓.๙๒% ฟังตนเอง

การนำเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ไปใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุไทยในรอบปีที่ผ่านมา (๕ อันดับ)

- ๔๙.๕๔% ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (อาหารการกิน ข้าวของเครื่องใช้ สินค้าอุปโภคบริโภค)
- ๒๑.๐๘% ไม่ได้รับเบี้ยยังชีพ (เกษียณอายุ อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ อายุเพิ่งจะ ๖๐ ปี บริบูรณ์)
- ๙.๙๙% การดูแลสุขภาพร่างกาย การรักษาโรค
- ๙.๐๑% ทำบุญ
- ๕.๔๘% ผักธนาการ/เก็บออม/ลงทุน

ที่มา : ศูนย์สำรวจความคิดเห็นนิตาโพล และศูนย์วิจัยสังคมสูงอายุ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (๒๕๕๙). รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง “ภาวะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ปี ๒๕๕๙”.

สำหรับผู้สูงอายุที่ยังทำงานสร้างผลผลิตเชิงเศรษฐกิจ จากผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ “พบว่าในปี ๒๕๕๗ มีจำนวนผู้สูงอายุที่ทำงาน ๓.๘๔ ล้านคน จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น ๑๐.๐๕ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๘.๒ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประกอบอาชีพผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและ

๔ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ๒๕๕๗. รายงานการทำงานของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๗. น. ๘.

ด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้า ร้อยละ ๘.๖ อาชีพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในด้านการขาย ร้อยละ ๖.๒ ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้จัดการ ร้อยละ ๒.๘ ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร ร้อยละ ๒.๖ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ ร้อยละ ๑.๐ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านเทคนิคสาขาต่าง ๆ ร้อยละ ๐.๙ และเสมียน ร้อยละ ๐.๒ ตามลำดับ ดังตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงาน จำแนกตามอาชีพทั้งในระบบและนอกระบบ พ.ศ. ๒๕๕๗

อาชีพ	จำนวนผู้สูงอายุ	ร้อยละ
ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโส	๑๐๘,๔๒๕	๒.๘
ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ	๓๗,๔๒๕	๑.๐
ผู้ประกอบวิชาชีพด้านเทคนิคสาขาต่าง ๆ	๓๔,๙๐๘	๐.๙
เสมียน	๙,๐๘๓	๐.๒
พนักงานบริการและพนักงานขาย	๖๙๕,๙๑๖	๑๘.๑
ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านเกษตรและประมง	๒,๒๘๔,๔๐๙	๕๙.๕
ผู้ปฏิบัติงานความสามารถทางฝีมือและธุรกิจ	๓๓๐,๖๓๗	๘.๖
ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร	๙๘,๔๖๔	๒.๖
อาชีพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในด้านการขาย	๒๓๙,๕๗๖	๖.๒
รวม	๓,๘๓๘,๘๔๓	๑๐๐

ที่มา : ปรับปรุงข้อมูลจาก รายงานการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๗. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ๒๕๕๗.

๑.๓ การพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงวัยในสหภาพยุโรป

คณะกรรมการยุโรปได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย ประชากรอายุยืนขึ้นและอัตราการเกิดลดลง มีการพยากรณ์ว่าจะมีปรับเปลี่ยนการจ้างงานคนงานที่มีอายุระหว่าง ๑๕ - ๖๔ ปี จำนวน ๔ คน ทุก ๆ ผู้ที่อายุเกิน ๖๕ ปี เมื่อปี ๒๕๕๖ เหลือเพียง ๒ คน ในปี ๒๖๐๓ นั่นคือ วัยแรงงานจะลดลงอย่างมีนัยสำคัญ การมีประชากรสูงอายุในสังคมก็นำมาสู่ความท้าทายต่อโอกาสทางเศรษฐกิจ สถาบันการวิจัยการตลาดของสหภาพยุโรปพยากรณ์ว่าพลังของการใช้จ่ายของผู้สูงอายุในสหภาพยุโรปจะสูงถึง ๑๕ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐต่อปี ในปี ๒๕๖๓ และค่าใช้จ่ายสวัสดิการภาครัฐของสหภาพยุโรปในเรื่องผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๘ ในปี ๒๖๐๓ (ปัจจุบันค่าใช้จ่ายเท่ากับร้อยละ ๒๐ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ)

ในปี ๒๕๔๘ เริ่มมีการกล่าวถึง “เศรษฐกิจผู้สูงวัย” ในปฏิญญาบอนด์ โดย Silver Economy Network of European Regions ว่าผู้สูงอายุมีความคาดหวังต่อสินค้านวัตกรรมและบริการใหม่ ๆ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตในสังคมสูงวัยที่ดีขึ้น และด้วยนวัตกรรมที่เหมาะสมนี้ ส่งผลให้เกิดมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น รวมทั้งทำให้สหภาพยุโรปมีความสามารถในการแข่งขันระดับโลกเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งในปี ๒๕๕๔ คณะรัฐมนตรีและสหภาพยุโรปได้รับรองแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงวัย” เพื่อนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติ

ต่อมา คณะกรรมการยุโรปได้มีการกำหนดนิยาม “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” ไว้ว่าเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ที่เกิดจากการเติบโตของการใช้จ่ายของภาครัฐและผู้บริโภคในสังคมสูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพดี มีบริการและสินค้าอุปโภคบริโภคที่ปรับตามสภาพความต้องการและตอบสนองกับการใช้งานของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่ผู้สูงอายุโดยตรง โดยนำเสนอแนวคิดที่กำหนดทิศทางอนาคตของนโยบายภาพรวม ในด้านการสร้างสภาพแวดล้อมการจ้างงานผู้ที่อายุเกิน ๕๐ ปีขึ้นไป การศึกษาตลอดช่วงชีวิต และการป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพที่ดี รวมทั้งการรับเอาเทคโนโลยีใหม่ เช่น การเฝ้าระวังสุขภาพ บ้านอัจฉริยะ รถไร้คนขับ และหุ่นยนต์ผู้ดูแล ทั้งนี้เป็นการนำมาใช้เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุพร้อม ๆ กับส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจ

แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงอายุของสหภาพยุโรปมีดังนี้

- เพื่อเพิ่มการเติบโตของตลาดสินค้าและบริการสำหรับผู้สูงอายุ
- เพื่อให้มีอัตราการจ้างงานผู้สูงอายุคงอยู่อย่างต่อเนื่อง
- เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมและการคมนาคมที่ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้
- เพื่อให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่สุขภาพดียาวนานขึ้น
- เพื่อให้มีการเฝ้าระวังสุขภาพผู้สูงอายุทางไกล

๑.๔ การพัฒนานวัตกรรมใหม่เพื่อรองรับสังคมสูงอายุ

หน่วยงานด้านการวิเคราะห์เศรษฐกิจในประเทศไทยได้ให้ความเห็นในการใช้โอกาสที่สังคมเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม จะเห็นได้จากการให้ความคิดเห็นในการพัฒนาประเทศ ดังนี้

ข้อคิดเห็นคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ต่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกับการเป็นสังคมสูงวัยมีดังนี้

- การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการวิจัยและพัฒนา และการสร้างนวัตกรรม ทั้งนี้ ให้มี (๑) การยกระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยสร้างมูลค่าเพิ่มต่อหัว ด้วยการมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่มีสิทธิบัตรเป็นของตนเอง เพิ่มการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา (R&D) ให้เป็นอย่างน้อยร้อยละ ๑ ของ GDP (๒) สนับสนุนการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ (๓) พัฒนาระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ได้แก่ กลไกลดความคุ้มครองของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ฐานข้อมูลการวิจัยและโครงสร้างพื้นฐาน

- สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจจากการเข้าสู่สังคมสูงวัย
- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ Age-friendly city
- เตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุทุกช่วงวัย
- สร้างความเป็นพลเมืองอาเซียนรองรับสังคมพหุวัฒนธรรม

ข้อเสนอสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เพื่อเตือนอนาคตไทยจะเป็นชาติ “แก่ก่อนรวย” หากหลุดไม่พ้นกับดักรายได้ปานกลาง ดังนั้น สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย จึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทยว่า ไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ในปี ๒๐๒๕ และในอีก ๓๐ ปี ไทยจะมีคนสูงอายุถึงร้อยละ ๓๖ หากไม่สามารถหลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางได้ทัน ไทยจะกลายเป็นประเทศแรก ๆ ในเอเชียที่ “แก่ก่อนรวย” และ “แก่โดยไม่มีสวัสดิการเพียงพอ” ที่ผ่านมามีประเทศไทยเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมโดยไม่พัฒนาเทคโนโลยี เน้นส่งออกไปยังตลาดโลกโดยกดค่าแรงให้ต่ำเพื่อให้แข่งขันได้และไม่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างเพียงพอ การพัฒนาจึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและปัญหาสิ่งแวดล้อมมาก

ในอนาคตไทยจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องปรับไปสู่วิศวกรรมศาสตร์พัฒนาใหม่ ที่เน้นสร้างมูลค่าเพิ่มบนฐานนวัตกรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และรักษาสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

ข้อคิดเห็นสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เรื่อง ตลาดธุรกิจใหม่ของสังคมผู้สูงอายุทั้งในและต่างประเทศ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้นำเสนอกลุ่มสินค้าที่มีแนวโน้มในการตอบสนองความต้องการของสังคมสูงอายุ แบ่งออกเป็น ๕ อุตสาหกรรม ได้แก่ (๑) อาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพและอาหารจากธรรมชาติ (๒) เฟอร์นิเจอร์ (๓) แพชั่นและไลฟ์สไตล์ (๔) วัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างสำหรับผู้สูงอายุ และ (๕) เครื่องมือทางการแพทย์ อีกทั้งตลาดกลุ่มผู้สูงอายุเป็นตลาดที่ผู้บริโภคมีอำนาจในการซื้อค่อนข้างสูง ผู้ผลิตจะต้องมีการนำเสนอสินค้าที่มุ่งเน้นเรื่องคุณภาพและความปลอดภัยเป็นสำคัญ รวมไปถึงการพัฒนานวัตกรรมให้สามารถอำนวยความสะดวกหรือสร้างความแปลกแตกต่างมากกว่าสินค้าที่มีวางจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไป ภายใต้ระดับราคาที่เหมาะสมและคุ้มค่า แต่จุดอ่อนของผู้ประกอบการไทย คือ ไม่ค่อยมีการพัฒนาในเรื่องนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น แม้ที่ผ่านมาหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจะเร่งดำเนินการแต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งหากกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ ผู้ประกอบการจะผลิตสินค้าได้ตรงตามเป้าหมายมากขึ้น

ตัวอย่าง การพัฒนานวัตกรรมในอุตสาหกรรมที่ตอบสนองความต้องการ ๕ อุตสาหกรรม ดังนี้

๑) อุตสาหกรรมอาหารเสริมและอาหารเชิงสุขภาพเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีโรคประจำตัวตามสภาพร่างกายที่เสื่อมถอย โดยมุ่งเน้นพัฒนานวัตกรรมอาหารเสริมและอาหารเชิงสุขภาพเพื่อตอบสนองความต้องการกลุ่มสุขภาพของผู้สูงอายุ ตลอดจนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ง่ายต่อการเปิดใช้งาน ดังมีรายงานการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเรื่องกลุ่มสุขภาพ ดังนี้

- สุขภาพหัวใจ
- สุขภาพระบบย่อยอาหาร
- สุขภาพกระดูก
- สุขภาพสมองและความจำ

๒) อุตสาหกรรมสินค้าไลฟ์สไตล์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาพร่างกายที่ถดถอยทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัย การพัฒนานวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น

- การพัฒนานวัตกรรมเสื้อผ้าแฟชั่นที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
- การพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้เฟอร์นิเจอร์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
- สินค้าไอทีเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างญาติพี่น้อง และสิ่งบันเทิงต่าง ๆ

๓) อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างและเฟอร์นิเจอร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาพร่างกายที่ถดถอยทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัย การพัฒนานวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น

- รูปแบบบ้านที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ตลอดจนวัสดุพื้นผิวที่ไม่ลื่น เพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการหกล้ม หรือลื่นล้ม
- อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และสุขภัณฑ์ ที่ถูกออกแบบสำหรับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุภายในบ้าน
- การพัฒนาระบบอัตโนมัติภายในบ้าน เช่น ลิฟต์ การเปิดปิดไฟ การปรับเฟอร์นิเจอร์

๔) อุตสาหกรรมนวัตกรรมเครื่องมือทางการแพทย์ประเภทต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และบำบัดรักษาผู้สูงอายุ ตามการเสื่อมของกล้ามเนื้อ ดังนี้

- กลุ่มสุขภาพสมองและความจำ เช่น อุปกรณ์ติดตามตัวในกลุ่มผู้สูงอายุสมองเสื่อม
- กลุ่มสุขภาพหัวใจ ความดัน เบาหวาน เช่น อุปกรณ์บันทึกผลการเต้นของหัวใจ ความดัน ระดับน้ำตาลในเลือด
- กลุ่มสุขภาพกระดูกและข้อ เช่น อุปกรณ์เครื่องมือช่วยในการพยุงและการสร้างกล้ามเนื้อในผู้สูงอายุ เพื่อช่วยในการเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ

การส่งเสริมด้านสุขภาพจะมีความสำคัญเพื่อให้ประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัยมีสุขภาพที่ดีตลอดไป สามารถเลือกและตัดสินใจในการดำรงชีวิตของบุคคลได้ตามอัตภาพ (Independent Living) รวมทั้งส่งเสริมการจัดบริการทางการแพทย์ในสถานพยาบาลหรือบ้านพักผู้สูงอายุ เช่น โรงพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุ ธุรกิจบริการบ้านพักผู้สูงอายุ บริการดูแลผู้สูงอายุ การใช้เทคโนโลยี Smart Health/Telemedicine การพัฒนา และให้บริการระบบสุขภาพอัตโนมัติด้วยการใช้เทคโนโลยี Internet of Things

๕) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ ถือเป็นอีกหนึ่งกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูงมาก เนื่องจากผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งถือว่ามีศักยภาพในการเดินทางท่องเที่ยวและใช้จ่ายใช้สอย เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการสังสรรค์ระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน เป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญในเศรษฐกิจผู้สูงวัย ตลอดจนสามารถสร้างงานให้แก่ผู้สูงอายุให้มีอาชีพในวัยหลังเกษียณ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยในการจัดสภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะให้สะดวกต่อการใช้งานของผู้สูงอายุและคนพิการ เช่น อาคาร การขนส่งสาธารณะ เป็นต้น

เจาะกลยุทธ์เจาะตลาดผู้บริโภคสูงอายุ

ข้อเสนอของกระทรวงอุตสาหกรรมในเรื่อง “๑๐ อุตสาหกรรมเป้าหมาย : กลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต” ได้ผ่านการพิจารณาร่วมกันใน “คณะทำงานส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชน” ที่จัดตั้งโดยกระทรวงการคลัง ซึ่งกรรมการประกอบด้วย กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานส่งเสริมการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และหน่วยงานอื่น รวม ๑๕ หน่วยงาน ทั้งนี้ คณะทำงานฯ มีหน้าที่ที่จะวิเคราะห์สถานการณ์สภาพและศักยภาพของกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จะมี

บทบาทต่อการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในอนาคต พร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับมาตรการส่งเสริมการลงทุนสำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายเหล่านั้น

อุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพที่จะเป็นปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (New Growth Engine) ของประเทศ เสนอต่อกระทรวงอุตสาหกรรม และสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจากที่เป็นอยู่ให้สูงขึ้น รวมทั้งมั่นใจว่า ๑๐ อุตสาหกรรมเป้าหมายเหล่านี้เป็นที่สนใจของนักลงทุนทั่วโลก ทั้งนี้ ๑๐ อุตสาหกรรม สามารถแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

การต่อยอด ๕ อุตสาหกรรมเดิม ประกอบด้วย

๑) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Next-generation Automotive)

๒) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (Smart Electronics)

๓) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Affluent, Medical and Wellness Tourism)

๔) การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ (Agriculture and Biotechnology)

๕) อุตสาหกรรมอาหารแปรรูปอาหาร (Food for the Future)

การเติม ๕ อุตสาหกรรมอนาคต ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันและมีผู้สนใจลงทุน ประกอบด้วย

๑) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม (Robotics) เพราะโลกมีความต้องการสูง เชื่อว่าจะใหญ่กว่าอุตสาหกรรมรถยนต์ในอนาคต เรามีความต้องการใช้การเพิ่มประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมการผลิตต่าง ๆ รวมทั้งเรามีฐานอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและไฟฟ้าดีมาก

๒) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (Aviation and Logistics) เนื่องจากจำนวนเครื่องบินที่มากขึ้นและลง ต้องการการซ่อมแซม และมีการขนส่งทางอากาศมากขึ้น จากที่ไทยมีสนามบินอุตะภา และสนามบินอื่น ๆ ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างอุตสาหกรรมการบินได้

๓) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ (Biofuels and Biochemicals) เพราะโลกกำลังต้องการความยั่งยืน และทั่วโลกกำลังกำหนดมาตรฐานด้านชีวภาพเข้ากับการค้า คือ ถ้าการผลิตไม่หันมาใช้เคมีชีวภาพ เช่น ไบโอฟอสฟอริกในการหีบห่อ ก็อาจจะส่งออกไม่ได้ เรามีฐานการเกษตรใหญ่ที่สุดในอาเซียน ถ้าเราไม่ลงทุน ประเทศอื่นก็จะลงทุน

๔) อุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital) มีความต้องการสูงมาก และเป็นมาตรฐานใหม่ในการดำรงชีพ โดยเฉพาะการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) เอกชนไทยก็พร้อม ต่างชาติก็พร้อมจะมาลงทุนต่อยอดเทคโนโลยี

๕) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (Medical Hub) ในด้านการรักษาพยาบาล เรามีหมอ พยาบาลที่เก่งมาก ทำได้ดีเป็นที่รู้จักทั่วโลก ต่อไปต้องเพิ่มการลงทุนในการผลิตยา อุปกรณ์การแพทย์ และระบบการรักษาพยาบาลระยะไกล เพราะมีผู้สูงอายุเยอะขึ้นทั่วเอเชียจึงต้องทำให้ครบวงจรการแพทย์

๑.๕ เป้าประสงค์การปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงวัยเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

๑) ผู้สูงอายุเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๒) เพื่อเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อผู้สูงอายุ โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมใหม่รองรับสังคมสูงวัย เพื่อป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการทั้งในประเทศ และการส่งออกสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

๓) เพื่อสร้างสังคมที่มีสุขแก่ผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุจะต้องมีสุขภาวะดี ได้รับการดูแลและบริการสุขภาพอย่างเพียงพอและทั่วถึง

๑.๖ กรอบแนวคิดเรื่องการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงวัย

ขอบเขต

กรอบความคิดเรื่องการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงวัยในที่นี้ คำนึงถึงระบบนิเวศของระบบเศรษฐกิจที่มีปฏิสัมพันธ์กับระบบต่าง ๆ สำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ได้แก่ ระบบสังคม ระบบสุขภาพ ระบบสวัสดิการและบริการสาธารณะ ตามที่กล่าวถึงในรายงานคณะกรรมการปฏิรูประบบรองรับการเข้าสู่สังคมไทย (มีนาคม ๒๕๕๘)^๔ โดยในที่นี้กล่าวเพิ่มเติมประเด็นเชิงเศรษฐกิจ ในเรื่องการทำงาน นโยบายเกี่ยวข้องกับรายได้ของผู้สูงอายุ รวมทั้งศักยภาพของเทคโนโลยี นวัตกรรมในการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตและบริการ เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศจากสังคมสูงวัย

แนวคิดที่เกี่ยวข้องในการจัดทำ มีดังต่อไปนี้

เศรษฐกิจผู้สูงวัย

เศรษฐกิจผู้สูงวัย ในที่นี้หมายถึง การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยจากการที่ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัย มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ซึ่งทำให้ประเทศเผชิญปัญหาการขาดคนวัยแรงงาน การจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุจำนวนมาก การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การขาดสินค้าอุปโภค บริโภค และการบริการสำหรับผู้สูงอายุ รัฐจึงจำเป็นต้องปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคม โดยสนับสนุนนโยบายการเพิ่มกำลังแรงงานผู้สูงอายุ ส่งเสริมการออมของประชากร เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตบั้นปลาย ส่งเสริมให้ประชากรที่เข้าสู่วัยสูงอายุมีสุขภาวะดีทั้งกายและใจ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมใหม่ที่รองรับกับความต้องการและตอบสนองกับการใช้งานของผู้สูงอายุ เพื่อป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมภาคการผลิตและบริการ ทั้งนี้ เพื่อสร้างตลาดใหม่ที่เน้นผู้บริโภคเป็นผู้สูงอายุ ทั้งในประเทศ ประชาคมอาเซียน และประชาคมโลก

การส่งเสริมผู้สูงอายุให้อยู่ในสุขภาวะดี (Active aging) หรือ “ติดสังคม”

การคาดการณ์สถานะสังคมสูงวัยในอนาคตทำให้เกิดความตระหนักเกี่ยวกับข้อท้าทายที่อาจเป็นความเปราะบางในอนาคตหากไม่มีการเตรียมการ ในขณะที่เดียวกันสามารถทำให้เกิดการจัดการเริ่มต้นได้ตั้งแต่ปัจจุบัน จากการสำรวจสุขภาวะผู้สูงอายุไทย ปี ๒๕๕๖ ภายใต้อำนวยการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการพบว่าผู้สูงอายุส่วนมาก (ร้อยละ ๗๙.๕) เป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานะ “ติดสังคม” ร้อยละ ๑๙ อยู่ในสถานะ “ติดบ้าน” และร้อยละ ๑.๕ อยู่ในสถานะ “ติดเตียง”^๖

“ติดสังคม” หมายถึง ผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจกรรมประจำวันได้และสามารถออกนอกบ้านไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้

“ติดบ้าน” หมายถึง ผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง แต่มีปัญหาในการเคลื่อนที่เมื่อต้องออกไปนอกบ้าน จึงไม่สะดวกที่จะออกนอกบ้าน

“ติดเตียง” หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง

^๔ รายงานคณะกรรมการปฏิรูประบบรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย เรื่อง ข้อเสนอการปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย มีนาคม ๒๕๕๘.

^๖ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, ๒๕๕๖. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๖.

การที่สังคมไทยมีจำนวนผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานะ “ติดสังคม” หรืออาจเรียกว่า มีสุขภาพที่ดีจำนวนมาก นับเป็นต้นทุนที่ดี และสมควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุอยู่ในสถานะที่ยังทำกิจกรรมประจำวันได้นี้เป็นระยะเวลายาวนานขึ้น เพื่อมีโอกาสเป็นกำลังแรงงาน สร้างผลผลิตให้แก่ประเทศ และมีการทำกิจกรรมเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีได้มากขึ้น

ศักยภาพของผู้สูงอายุ และสมรรถนะเทคโนโลยีสมัยใหม่ นวัตกรรม และเศรษฐกิจดิจิทัล

จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานะ “ติดสังคม” นี้ สามารถกลายเป็นศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจ สร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ และดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้อย่างดีให้นานที่สุด รวมทั้งเกิดมีความต้องการผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างอิสระ สามารถเลือกตัดสินใจและประกอบกิจกรรมโดยพึ่งพาตนเองได้

กลุ่มผู้สูงอายุ “ติดบ้าน” และ “ติดเตียง” สามารถสร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจทางตรงและทางอ้อมได้ตามศักยภาพที่มี และขณะเดียวกันเป็นผู้บริโภคกลุ่มที่ต้องการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการจากเทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อการดูแลสุขภาพ การจัดปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ประเทศไทยสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมขึ้นมาเพื่อรองรับความต้องการทั้งด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและด้านการเสริมสร้างเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองทั้งความต้องการภายในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากสังคมโลกในภาพรวมกำลังเข้าสู่ภาวะสูงวัยเช่นเดียวกัน

การยกระดับเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาเป็นตัวขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจมีศักยภาพในการเพิ่มผลิตภาพและช่วยในการปรับโครงสร้างสังคมในการรองรับสังคมผู้สูงวัยในระยะยาวได้^{๓๗} ดังการศึกษาที่กล่าวถึงว่าการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจแทนการใช้ปัจจัยการผลิตขั้นต้นที่มีเพียงทุนและแรงงานตามแบบการพัฒนาทางเศรษฐกิจไทยที่ผ่านมาจะสามารถเพิ่มผลิตภาพของแรงงานไทยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๓๐^{๓๘} นอกจากนี้ การส่งเสริมเทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาเป็น ตัวขับเคลื่อนกิจกรรมการผลิต ซึ่งหมายถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการผลิต ใช้การเป็น “สิ่งใหม่” ในการแข่งขัน ตรงข้ามกับ “ของเก่า” ที่แข่งโดยการทำให้ราคาถูกลง

ในการนี้ อุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่รองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทยให้ค้ำประกันความเป็นเลิศของประเทศ โดยประยุกต์ใช้ศักยภาพเทคโนโลยีสมัยใหม่ การสร้างนวัตกรรม เศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อเสริมเข้ากับวิถีมิติปัญญาไทย รวมทั้งการลงทุนในการวิจัยพัฒนาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่ และสร้างความรู้ระยะยาวไว้เป็นทุนสำหรับการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป

^{๓๗} สมประวิณ มั่นประเสริฐ. ๒๕๕๙. “เศรษฐกิจไทยในสังคมชราภาพ: บริบทใหม่ต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำทางรายได้”, *ABRIDGED*, https://www.pier.or.th/?post_type=abridged&p=๒๗๐๗ สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๙.

^{๓๘} Arayavechkit, T., S. Manprasert and J. Pinthong (๒๐๑๕), “Intertwining Inequality and Labor Market under the New Normal.” PIER Discussion Paper ๐๖/๒๐๑๕.

คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจเสนอกรอบแนวคิด “การปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุ” ดังรูปที่ ๔ ด้านล่างนี้

รูปที่ ๔ กรอบการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุ

คณะกรรมการการฯ เห็นควรปฏิรูปเศรษฐกิจตามข้อสังเกตของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน โดยเน้นที่เศรษฐกิจผู้สูงอายุที่ทุกประเทศกำลังเผชิญ คือ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคผลิต ค่าใช้จ่ายสวัสดิการของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคของผู้สูงอายุที่ต้องสอดคล้องกับการใช้งานโดยผู้สูงอายุตามพฤติกรรมบริการบริโภคของผู้สูงอายุ สภาพปัญหาเหล่านี้เป็นเหตุสำคัญให้มีการปฏิรูปในเรื่องสำคัญ ๓ ด้านไปพร้อม ๆ กัน คือ เพิ่มแรงงานภาคการผลิต เสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและขับเคลื่อนอุตสาหกรรมประเทศไทยไปสู่ประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovation - Driven Economy) รวมทั้งการจัดการด้านนโยบายรายได้ของผู้สูงอายุ

๒. วิธีการปฏิรูป

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วในปี ๒๕๔๓ และจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอีก ๒๐ ปี ข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๗๘) โดยประมาณการว่าจะมีประชากรสูงวัยเพิ่มเป็นร้อยละ ๓๐ ของจำนวนประชากร รัฐบาลควรปฏิรูป “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” ให้เป็นกลยุทธ์หลักในการขับเคลื่อนประเทศด้วยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมของประเทศไปสู่ประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม รวมทั้งการปฏิรูปด้านนโยบายรายได้ผู้สูงอายุเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

๒.๑ วาระการขับเคลื่อน

วาระการขับเคลื่อน ประกอบด้วย ๓ วาระหลัก ได้แก่

๒.๑.๑ ปฏิรูปการสร้างงานของผู้สูงอายุ

ให้รัฐจัดทำนโยบายส่งเสริมกลุ่มผู้สูงอายุ “ติดสังคม” ที่มีประมาณร้อยละ ๗๙ รวมทั้งกลุ่ม “ติดบ้าน” “ติดเตียง” ซึ่งมีศักยภาพในการทำงาน เป็นผู้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งรัฐควรสร้างปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการจ้างงานผู้สูงอายุ ดังนี้

๑) เพิ่มโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุ โดยมีการปรับรูปแบบการทำงาน (work restructuring) เช่น การจ้างแบบเป็นชิ้นงาน การทำงานที่บ้านซึ่งอาจอาศัยเทคโนโลยีช่วยในการทำงานทางไกล การรวมกลุ่มด้านเกษตรกรรมเพื่อการพึ่งตนเอง

๒) เร่งรัดให้มีกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อเป็นทางเลือกในการทำงานของผู้สูงอายุ หรือมีกิจการเพื่อสังคมที่ผลิตหรือให้บริการด้านผู้สูงอายุ ดังตัวอย่าง การเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุทำงานอาสาสมัครในองค์กรกิจการเพื่อสังคม การจัดบริการบ้านพักชั่วคราวผู้สูงอายุในรูปแบบกิจการเพื่อสังคม เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุและครอบครัว

๓) ให้มีการกำหนดสัดส่วนแรงงานผู้สูงอายุในสถานที่ทำงาน เพื่อใช้ในการกำหนดมาตรการจูงใจเกี่ยวกับการจ้างงานผู้สูงอายุหรือมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

๔) จัดให้สิทธิประโยชน์สนับสนุนหน่วยงานที่มีการจ้างผู้สูงอายุ เช่น มาตรการลดหย่อนภาษี เป็นต้น

๕) กำหนดประเภทและลักษณะงานที่เหมาะสม ตลอดจนปัจจัยสนับสนุนการทำงาน ได้แก่ อุปกรณ์เครื่องมือ สถานที่ ช่วงเวลา ทุนประกอบอาชีพ

๖) ให้มีการฝึกอบรมผู้สูงอายุในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ รูปแบบอาชีพใหม่ที่อาศัยประสบการณ์ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำงานจากที่บ้าน

๒.๑.๒ ประกาศสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

ให้รัฐมุ่งเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสังคมสูงวัยเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่โดยการสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้าสู่อุตสาหกรรมการผลิตและบริการทั้งภายในประเทศ การส่งออกในภูมิภาคและประชาคมโลก ทั้งนี้ รัฐควรสร้างปัจจัยสนับสนุน ดังนี้

๑) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ผลิตและบริการในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์และบริการด้านผู้สูงอายุ ได้แก่ อุตสาหกรรมสินค้าไลฟ์สไตล์ อาหารเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยว วัสดุก่อสร้าง และเฟอร์นิเจอร์ สุขภาพและเครื่องมือแพทย์ รวมทั้งผลิตภัณฑ์และบริการในอุตสาหกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และการบริการดูแลผู้สูงอายุ

๒) ให้รัฐจัดทำนโยบายเร่งด่วนจัดซื้อผลิตภัณฑ์ที่มาจากการวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ เพื่อสนับสนุน สร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมภายในประเทศสำหรับต้นแบบพื้นที่บูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน ๑๕๒ แห่ง^๔ ได้แก่

^๔ รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เรื่อง “การขับเคลื่อนต้นแบบงานบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ”, ๒๕๕๙, หน้า ๑๕

- ผลิตภัณฑ์สำหรับการรักษาสุขภาพช่องปากและฟัน เช่น รากฟันเทียมแบบซี่เดียวหรือทั้งปาก ฟันปลอม

- ผลิตภัณฑ์สำหรับการดูแลสุขภาพเท้าเพื่อให้มีภาวะการเดินที่ดี เช่น รองเท้าสุขภาพ รองเท้าสำหรับผู้เป็นโรคเบาหวาน

- อุปกรณ์การช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย เช่น อุปกรณ์ฟื้นฟูแขนและขาสำหรับผู้ที่เป็นอัมพฤกษ์ และอุปกรณ์ช่วยบริหารสมอง เพื่อป้องกันโรคสมองเสื่อม เช่น ชุดโปรแกรมฝึกบริหารสมอง

๓) ศึกษาสถานการณ์และจัดทำรายการสินค้าและบริการที่มีศักยภาพเพื่อเตรียมการสำหรับอุตสาหกรรมรองรับสังคมสูงวัย

๔) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่ตอบสนองความต้องการของสังคมสูงวัย

๕) สนับสนุนให้เกิดหน่วยธุรกิจทดลอง (Startup business) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสูงวัย

๒.๑.๓ ปฏิรูปนโยบายรายได้ผู้สูงอายุ

ให้รัฐปฏิรูปนโยบายด้านรายได้ผู้สูงอายุ เพื่อทบทวนและจัดสรรการกระจายทรัพยากรในการจัดระบบสวัสดิการให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้มีความต้องการ ดังนี้

๑) ทบทวนการจัดการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อลดรายจ่ายสวัสดิการสังคมของภาครัฐ เช่น ทบทวนเงินอุดหนุนเบี้ยยังชีพคนชรา

๒) ให้มีการจัดทำฐานข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการสนับสนุนในลักษณะเป็นรายบุคคลได้

๓) ศึกษาเพื่อการจัดระบบบำนาญของประเทศแบบบูรณาการในระยะยาว^{๑๐} โดยดำเนินการพัฒนาต่อเนื่องจากรายงานคณะกรรมการปฏิรูประบบรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย เรื่อง ข้อเสนอการปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

๔) ขยายและปรับปรุงวิธีการดำเนินการของกองทุนการออมแห่งชาติให้เข้าถึงชุมชน

๕) สนับสนุนการออมที่ใช้เวลาและไม่ให้ผลตอบแทนเป็นเงินทันที เช่น การปลูกไม้เศรษฐกิจยืนต้น การทำแหล่งอาหารชุมชน ฯลฯ

๖) มีมาตรการบังคับการออมในภาคเอกชนมากขึ้น เช่น ให้กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างเป็นภาคบังคับ

๗) เตรียมการเรื่องที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในวัยเกษียณ เช่น การลดหย่อนภาษีเรื่องที่อยู่อาศัย สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบการกู้จํานองบ้านแบบย้อนกลับ (Reverse Mortgage) การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้ผู้สูงอายุสามารถอาศัยอยู่ภายในชุมชน โดยความร่วมมือภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และกิจการเพื่อสังคม

๘) ผลักดันภาษีเพื่อการเลี้ยงดูบางส่วนให้กับทายาท

^{๑๐} ข้อเสนอ ๔.๑ ข้อย่อย ๑. เรื่องข้อเสนอเพื่อการปฏิรูประบบเพื่อสร้างหลักประกันทางรายได้สำหรับผู้สูงอายุและประชากรรุ่นใหม่ ในรายงานคณะกรรมการปฏิรูประบบรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย เรื่อง ข้อเสนอการปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย (มีนาคม ๒๕๕๘) กล่าวเสนอประเด็นสำคัญเรื่องหลักประกันรายได้ เช่น บูรณาการระบบบำนาญ ระบบประกันสังคม ระบบการออมเพื่อยามชราภาพ การสร้างระบบเชื่อมโยงการออมและระบบสวัสดิการระดับชุมชนเข้ากับระบบบำนาญระดับชาติ หลักการเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งการแก้ไขกองทุนสำรองเลี้ยงชีพให้เป็นภาคบังคับและส่งเสริมบทบาทนายจ้างในการมีส่วนร่วม

๒.๒ วิธีการขับเคลื่อน ประกอบด้วย

๒.๒.๑ เสนอให้รัฐบาลประกาศนโยบายให้เศรษฐกิจผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติและบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ เพื่อให้ประเทศไทยมีรายได้จากผลิตภัณฑ์นวัตกรรมและบริการด้านเศรษฐกิจผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

๒.๒.๒ แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุที่มีรองนายกรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจเป็นประธาน มีกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการคลัง กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน องค์การภาคเอกชน และองค์การภาคประชาชน เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุที่เป็นความร่วมมือรัฐ เอกชน และประชาชนอย่างยั่งยืน (รายละเอียดเพิ่มเติมตามหัวข้อ ๕.)

๒.๒.๓ ดำเนินการขับเคลื่อนด้วยการยกระดับสถาบันเทคโนโลยีเพื่อคนพิการและผู้สูงอายุ (ปัจจุบันเป็นหน่วยงานภายใต้สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ) ให้เป็นองค์กรมหาชน หรือวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อเป็นหน่วยงานบริหารจัดการการขับเคลื่อนนโยบายร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยคำนึงถึงกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจที่ใช้ศักยภาพเทคโนโลยีสมัยใหม่ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และเชิงวัฒนธรรม เศรษฐกิจเพื่อสังคม

๒.๓ ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น

- ๑) ประเทศไทยจะมีระบบเศรษฐกิจรองรับสังคมสูงอายุ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาวะ และอุตสาหกรรมด้วยการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมใหม่เพื่อช่วยแก้ปัญหาสังคมในอนาคต
- ๒) เกิดการกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจขนาดใหญ่จากผู้บริโภคที่เป็นผู้สูงอายุทั้งในประเทศและทั่วโลก มีจำนวนมาก และสามารถเป็นพลังการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมได้
- ๓) การส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในการดูแลผู้สูงอายุในด้านสุขภาพและสังคม จะช่วยลดค่าใช้จ่ายสวัสดิการได้เป็นอย่างมาก
- ๔) เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วนทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

๓. กำหนดเวลาการปฏิรูป

๓.๑ ระยะที่ ๑๒ เดือน (ส.ค. ๒๕๕๙ - ก.ค. ๒๕๖๐)

การขับเคลื่อนการปฏิรูป

- ๓.๑.๑ ดำเนินการปฏิรูปการสร้างงานของผู้สูงอายุ ตามวาระการขับเคลื่อนข้อ ๒.๑.๑
- ๓.๑.๒ ประกาศสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ตามวาระการขับเคลื่อนข้อ ๒.๑.๒
- ๓.๑.๓ ดำเนินการปฏิรูปด้านนโยบายรายได้ผู้สูงอายุ ตามวาระการขับเคลื่อนข้อ ๒.๑.๓

๓.๒ ระยะต่อไป

ให้รัฐบาลปรับปรุงกฎระเบียบ นโยบาย ผลักดันให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยให้นำไปบรรจุลงในแผนงานปกติของรัฐบาล

๔. แหล่งที่มาของงบประมาณ (กรณีที่ต้องใช้งบประมาณ)

๑) งบประมาณในรูปแบบใหม่ที่จัดสรรตามยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายตามแผนงานบูรณาการ โดยเพิ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงวัย

- ๒) การลงทุนภาครัฐ
- ๓) การลงทุนภาคเอกชน
- ๔) กองทุน สถาบันการเงิน

๕. องค์กรประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงวัย

องค์กรประกอบ ประกอบด้วย

๑) ฝ่ายการเมือง

- รองนายกรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจ เป็นประธาน
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน

๒) ฝ่ายองค์กรภาครัฐ

- ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ
- อธิบดีกรมบัญชีกลาง
- เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา
- เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา
- ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
- อธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ
- อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
- อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
- อธิบดีกรมการท่องเที่ยว
- อธิบดีกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
- เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
- อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
- ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

- ผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

๓) ภาคเอกชนและประชาชน

- ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- ประธานกรรมการหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
- นายกสมาคมธนาคารไทย
- นายกแพทยสภา
- นายกทันตแพทยสภา
- นายกสมาคมโรงพยาบาลเอกชน
- ผู้แทนสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย
- ผู้แทนสมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
- ผู้แทนด้านแรงงาน
- ผู้แทนองค์กรเอกชน ๔ คน ที่ประธานแต่งตั้ง

๔) ฝ่ายเลขานุการ

- เลขานุการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขานุการ
- ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้ช่วยเลขานุการ
- ผู้แทนสมาชิกรัฐสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ผู้ช่วยเลขานุการ
- ผู้อำนวยการสถาบันเทคโนโลยีเพื่อคนพิการและผู้สูงอายุ ผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

- ๑) จัดทำ/พิจารณาแผนงานและโครงการ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจผู้สูงอายุเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- ๒) กำหนดมาตรการและแนวทางให้ส่วนราชการถือปฏิบัติ เพื่อปฏิรูปองค์กรและกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงอายุ ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน
- ๓) ตรวจสอบ ติดตาม และเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผู้สูงอายุ
- ๔) รายงานต่อนายกรัฐมนตรี ในกรณีส่วนราชการมีเหตุขัดข้องในการปฏิบัติตามข้อ ๑, ๒ และ ๓ เพื่อให้นายกรัฐมนตรีมีคำสั่งต่อไป
- ๕) ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่นายกรัฐมนตรีหรือประธานกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงอายุสั่งการ
- ๖) เรียกส่วนราชการและองค์กรของรัฐให้นำเสนอข้อมูล หรือชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงานของส่วนราชการได้

๖. ข้อเสนอแนะ

- ๑) เสนอสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศพิจารณาให้มีมติรับหลักการ
- ๒) เสนอรัฐบาลให้ดำเนินการตามวิธีการขับเคลื่อน ข้อ ๒.๑ และวาระการขับเคลื่อนต่อไป

คณะกรรมการกิจการจึงขอเสนอรายงาน เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาดำเนินการ
ต่อไป

(นายสถิตย์ ลิ่มพงศ์พันธุ์)
ประธานกรรมการ

รายงานของคณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ
เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ”

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ
เศรษฐกิจผู้สูงอายุ	๑. ปฏิรูปการสร้างงานของผู้สูงอายุ	ให้รัฐจัดทำนโยบายส่งเสริมกลุ่มผู้สูงอายุ “ติดสังคม” จำนวนร้อยละ ๗๙ รวมทั้งกลุ่ม “ติดบ้าน” “ติดเตียง” ที่มีศักยภาพในการทำงาน เป็นผู้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งรัฐควรสร้างปัจจัยสนับสนุนให้เกิด การจ้างงานผู้สูงอายุ ดังนี้ ๑) เพิ่มโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุ โดยมี การปรับรูปแบบการทำงาน (work restructuring) เช่น การจ้างแบบเป็น ชิ้นงาน การทำงานที่บ้านซึ่งอาจอาศัย เทคโนโลยีช่วยในการทำงานทางไกล การ รวมกลุ่มด้านเกษตรกรรมเพื่อการพึ่งตนเอง ๒) เร่งรัดให้มีกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อเป็นทางเลือกในการทำงาน ของผู้สูงอายุ หรือมีกิจการเพื่อสังคมที่ผลิต หรือให้บริการด้านผู้สูงอายุ ดังตัวอย่าง การเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุทำงานอาสาสมัครใน องค์กรกิจการเพื่อสังคม การจัดการ บ้านพักชั่วคราวผู้สูงอายุในรูปแบบกิจการ	๑๒ เดือน (ส.ค. ๒๕๕๙ – ก.ค. ๒๕๖๐)	- งบประมาณของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - การลงทุนภาคเอกชน - กองทุน สถาบัน การเงิน	หน่วยงานรับผิดชอบ - กระทรวงศึกษาธิการ - กระทรวงแรงงาน - กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงเทคโนโลยี สารสนเทศและการ สื่อสาร - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี - กระทรวงการคลัง - สำนักงานส่งเสริม วิสาหกิจเพื่อสังคม แห่งชาติ

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	แผนการปฏิรูป	<p>เพื่อสังคม เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุและครอบครัว</p> <p>๓) ให้มีการกำหนดสัดส่วนแรงงานผู้สูงอายุในสถานที่ทำงาน เพื่อใช้ในการกำหนดมาตรการจูงใจเกี่ยวกับการจ้างงานผู้สูงอายุ หรือมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป</p> <p>๔) จัดให้สิทธิประโยชน์สนับสนุนหน่วยงานที่มี การจ้างผู้สูงอายุ เช่น มาตรการลดหย่อนภาษี เป็นต้น</p> <p>๕) กำหนดประเภทและลักษณะงานที่เหมาะสม ตลอดจนปัจจัยสนับสนุนการทำงาน ได้แก่ อุปกรณ์เครื่องมือ สถานที่ ช่วงเวลา ทุน ประกอบอาชีพ</p> <p>๖) ให้มีการฝึกอบรมผู้สูงอายุในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ รูปแบบอาชีพใหม่ที่อาศัย ประสบการณ์ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำงานจากที่บ้าน</p> <p>ระยะต่อไป : ให้รัฐบาลปรับปรุงกฎ ระเบียบ นโยบาย ผลักดันให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยให้นำไปบรรจุลงในแผนงานปกติของรัฐบาล</p>			
๒. ประกาศสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนอง		<p>ให้รัฐมุ่งเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสังคมสูงวัย เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ โดยการสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้าสู่</p>	๑๒ เดือน (ส.ค. ๒๕๕๙ – ก.ค. ๒๕๖๐)	<p>- งบประมาณของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>- การลงทุนภาคเอกชน</p>	<p>- กระทรวงสาธารณสุข</p> <p>- กระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>- กระทรวงแรงงาน</p>

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	<p>ความต้องการของผู้สูงอายุ</p>	<p>อุตสาหกรรมการผลิตและบริการทั้งภายในประเทศ การส่งออกในภูมิภาคและประชาคมโลก ทั้งนี้ รัฐควรสร้างปัจจัยสนับสนุน ดังนี้</p> <p>๑) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์และบริการด้านผู้สูงอายุ ได้แก่ อุตสาหกรรมสินค้าไลฟ์สไตล์ อาหารเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยว วัสดุก่อสร้างและเฟอร์นิเจอร์ สุขภาพและเครื่องมือแพทย์ รวมทั้งผลิตภัณฑ์และบริการในอุตสาหกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และการบริการดูแลผู้สูงอายุ</p> <p>๒) ให้รัฐจัดทำนโยบายเร่งด่วนจัดซื้อผลิตภัณฑ์ที่มาจากกรวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ เพื่อสนับสนุน สร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมภายในประเทศสำหรับต้นแบบพื้นที่บูรณาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน ๑๕๒ แห่ง ได้แก่</p>		<p>- กองทุน สถาบันการเงิน</p>	<p>หน่วยงานรับผิดชอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงการคลัง - สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งชาติ - สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ
		<p>วิธีการปฏิรูป</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลิตภัณฑ์สำหรับการรักษาสุขภาพช่องปากและฟัน เช่น รากฟันเทียม แบบซีเดียวหรือทั้งปาก ฟันปลอม - ผลิตภัณฑ์สำหรับการดูแลสุขภาพเท้าเพื่อให้มีภาวะการเดินที่ดี เช่น รองเท้าสุขภาพ รองเท้าสำหรับผู้เป็นโรคเบาหวาน - อุปกรณ์การช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย เช่น อุปกรณ์ฟื้นฟูแขน และขา สำหรับผู้ที่เป็นอัมพาต และอุปกรณ์ช่วยบริหารสมอง เพื่อป้องกันโรคสมองเสื่อม เช่น ชุดโปรแกรมฝึกบริหารสมอง <p>๓) ศึกษาสถานการณ์และจัดทำรายการสินค้าและบริการที่มีศักยภาพเพื่อเตรียมการสำหรับอุตสาหกรรมรองรับสังคมสูงวัย</p> <p>๔) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่ตอบสนองความต้องการของสังคมสูงวัย</p> <p>๕) สนับสนุนให้เกิดหน่วยธุรกิจทดลอง (Startup business) วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสูงวัย</p>			

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ
		<p>ระยะต่อไป : ให้รัฐบาลปรับปรุงกฎหมายระเบียบนโยบาย ผลักดันให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยให้นำไปบรรจุลงในแผนงานปกติของรัฐบาล</p>			
<p>๓. ปฏิรูปนโยบายรายได้ผู้สูงอายุ</p>	<p>ให้รัฐปฏิรูปนโยบายด้านรายได้ผู้สูงอายุ เพื่อทบทวนและจัดสรรการกระจายทรัพยากรในการจัดระบบสวัสดิการที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้มีความต้องการ ดังนี้</p> <p>๑) ทบทวนการจัดสวัสดิการสำหรับการสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อลดรายจ่ายสวัสดิการสังคมของภาครัฐ เช่น ทบทวนเงินอุดหนุนเบี้ยยังชีพคนชรา</p> <p>๒) ให้มีการจัดทำฐานข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการสนับสนุนในลักษณะเป็นรายบุคคลได้</p> <p>๓) ศึกษาเพื่อการจัดระบบบำนาญของประเทศ แบบบูรณาการในระยะยาว โดยดำเนินการพัฒนาต่อเนื่องจากรายงานคณะกรรมการปฏิรูประบบรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย เรื่อง ข้อเสนอการปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ</p> <p>๔) ขยายและปรับปรุงวิธีการดำเนินการของกองทุนการออมแห่งชาติให้เข้าถึงชุมชน</p>	<p>๑๒ เดือน (ส.ค. ๒๕๕๙ - ก.ค. ๒๕๖๐)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - การลงทุนภาคเอกชน - กองทุน สถาบันการเงิน 	<ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ - กระทรวงการคลัง - กระทรวงอุตสาหกรรม - สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน) - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงแรงงาน - กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี - กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงการคลัง - สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งชาติ 	

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ
		<p>๕) สนับสนุนการออมที่ใช้เวลาและเงินให้ผลตอบแทนเป็นเงินทันที เช่น การปลูกไม้เศรษฐกิจยั่งยืน การทำแหล่งอาหารชุมชน ฯลฯ</p> <p>๖) มีมาตรการบังคับการออมในภาคเอกชนมากขึ้น เช่น ให้กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างเป็นภาคบังคับ</p> <p>๗) เตรียมการเรื่องที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในวัยเกษียณ เช่น การลดหย่อนภาษีเรื่องที่อยู่อาศัย สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบการกู้จำนองบ้านแบบย้อนกลับ (Reverse Mortgage) การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้ผู้สูงอายุสามารถอาศัยอยู่ภายในชุมชน โดยความร่วมมือภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และกิจการเพื่อสังคม</p> <p>๘) ผลักดันภาษีเพื่อการเลี้ยงดูบางส่วนให้กับทายาท</p> <p>ระยะต่อไป : ให้รัฐบาลปรับปรุงกฎ ระเบียบ นโยบาย ผลักดันให้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยนำไปบรรจุลงในแผนงานปกติของรัฐบาล</p>			

สรุปประเด็นการปรับปรุงแก้ไขรายงาน
ของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ
เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ”

ตามที่ที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๓๘/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๙ ได้พิจารณาและมีมติเห็นชอบรายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ เรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” แล้ว โดยให้คณะกรรมการฯ นำรายงานไปปรับปรุงก่อนเสนอรายงาน พร้อมความเห็น และข้อเสนอแนะของสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศให้สมบูรณ์ก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาต่อไปนั้น

ในการนี้ คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาทบทวนรายงานดังกล่าวแล้ว โดยมีการปรับปรุงเนื้อหา รายงานเรื่อง “เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” ดังนี้

๑. หน้าที่ ๑ ข้อ ๑.๑ แก้ไขข้อความย่อหน้าแรก บรรทัดสุดท้าย ดังนี้
องค์การสหประชาชาติ...ดังนั้น จึงเป็นประเด็นท้าทายทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศจะ จำเป็นต้องมีแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงของประชากรผู้สูงอายุ

๒. หน้าที่ ๑ ข้อ ๑.๑ ย่อหน้าแรก แก้ไขข้อความย่อหน้าที่ ๒ บรรทัดสุดท้าย ดังนี้
... รัฐจะต้องใช้งบประมาณถึง ๑๘ ล้านล้านบาท (<https://www.hfocus.org/content/๒๐๑๓/๐๙/๔๘๑๕>)

๓. หน้าที่ ๒ แก้ไขข้อความย่อหน้าที่ ๒ ดังนี้
นอกจากนี้ ยังพบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือน ... โดยมีรายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ ๑ นอกจากนี้ การเป็นสังคมผู้สูงอายุยังทำให้เกิดส่วนเพิ่ม...ภาคการผลิตและการจ้างงานในสาขา อุตสาหกรรมนั้น ๆ

๔. หน้าที่ ๒ แก้ไขข้อความย่อหน้าที่ ๔ ดังนี้
หากไม่มีการเตรียมความพร้อม... การเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องสำคัญ ... รวมทั้งให้มีการเตรียมความพร้อมระดับประเทศในด้านต่าง ๆ ...

๕. หน้าที่ ๖ เพิ่มเติมย่อหน้าแรก ดังนี้
“ความต้องการของผู้สูงอายุในบริบทสังคมไทย
จากการศึกษาความต้องการผู้สูงอายุของประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุมีความต้องการสำคัญใน ๔ เรื่อง ได้แก่ ๑) ด้านสังคม - ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว เครือญาติ เพื่อน ๒) สุขภาวะ ๓) เงินและรายได้ ๔) สิ่งแวดล้อม เช่น ที่อยู่อาศัย ความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง”

๖. หน้าที่ ๖ ย่อหน้าที่ ๒ ปรับแก้ข้อความ ดังนี้
ความเดิม “สำหรับประเด็นด้านสุขภาพ” ความที่แก้ไขปรับปรุงใหม่ “ด้านสุขภาพ”

๗. หน้าที่ ๗ ตารางที่ ๒ ปรับแก้ตารางใหม่ ดังนี้

ภาระการทำงาน รายได้เฉลี่ย และเหตุผลของการไม่ได้ทำงานของผู้สูงอายุไทย

- ๖๓.๒๐% ไม่ได้ทำงานแล้ว (๕๘.๑๐% อายุมาก ๑๙.๖๒% เกษียณอายุ ๑๖.๒๐% สุขภาพไม่ดี ๑๕.๑๙% ลูกหลานไม่ยอมให้ทำงาน ๒.๒๘% ไม่มีใครจ้าง ๐.๓๘% อื่น ๆ ได้แก่ ดูแลบิดามารดาที่ป่วย มีญาติพี่น้องคอยช่วยเหลืออยู่แล้ว และทำงานด้านจิตอาสาให้กับวัด)
- ๒๓.๑๒% ทำงานมีรายได้เป็นเดือน
- ๑๓.๖๘% ทำงานมีรายได้เป็นวัน

ภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุไทย

- ๕๑.๖๘% ไม่มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ
- ๔๘.๓๒% มีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบได้แก่ ๔๙.๖๙% การประกอบธุรกิจการค้า การประกอบอาชีพ ๒๗.๐๙% ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ๑๗.๔๙% ที่อยู่อาศัย บ้าน คอนโด ทาวน์เฮาส์ ฯลฯ ๑๔.๒๔% การผ่อนสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น รถยนต์ จักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน ๑๐.๐๖% การศึกษาของบุตรหลาน ๐.๗๗% ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูพ่อแม่ ค่ารักษาพยาบาล ชดเชยค่าเสียหายจากการถูกฉ้อโกง

การให้ความช่วยเหลือแก่ลูกหลานในด้านต่าง ๆ ของลูกหลานต่อผู้สูงอายุไทย

- ๒๔.๘๐% การให้เงินช่วยเหลือเป็นประจำ (ทุกวัน/สัปดาห์/เดือน)
- ๒๑.๒๐% มีลูกหลานแต่ไม่ได้ช่วยเหลือแก่ลูกหลานในด้านใด ๆ
- ๑๗.๖๘% ให้เงินช่วยเหลือตามโอกาส (เช่น วันเกิด ปีใหม่หรือสงกรานต์)
- ๑๖.๔๘% ให้เวลาช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ช่วยงานบ้าน ทำกับข้าวให้ทาน อ่านหนังสือให้ฟัง ช่วยทำธุระ พาไปหาหมอ ฯลฯ
- ๑๐.๕๖% ไม่มีลูกหลานมาให้ความช่วยเหลือ (โสด ไม่มีบุตรหลาน เป็นม่าย/หย่าร้าง อยู่ตัวคนเดียว)
- ๙.๒๘% ให้เวลาช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นครั้งคราว

บุคคลที่ผู้สูงอายุไทยจะขอให้ช่วยเหลือเป็นคนแรกถ้าหากมีปัญหาทางการเงิน (๕ อันดับ)

- ๔๗.๖๘% ลูก
- ๙.๓๖% สถาบันการเงิน (ธนาคาร สหกรณ์ออมทรัพย์)
- ๗.๘๔% คู่สมรส
- ๗.๔๔% พี่/น้อง/ญาติ/คนในครอบครัว
- ๓.๙๒% ฟังตนเอง

การนำเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ไปใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุไทยในรอบปีที่ผ่านมา (๕ อันดับ)

๔๙.๕๔%	ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (อาหารการกิน ข้าวของเครื่องใช้ สินค้าอุปโภคบริโภค)
๒๑.๐๘%	ไม่ได้รับเบี้ยยังชีพ (เกษียณอายุ อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ อายุเพิ่งจะ ๖๐ ปีบริบูรณ์)
๙.๙๙%	การดูแลสุขภาพร่างกาย การรักษาโรค
๙.๐๑%	ทำบุญ
๕.๔๘%	ฝากธนาคาร/เก็บออม/ลงทุน

๘. หน้าที ๘ เพิ่มเติมย่อหน้าสุดท้าย ดังนี้

“สำหรับผู้สูงอายุที่ยังทำงานสร้างผลผลิตเชิงเศรษฐกิจ จากผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าในปี ๒๕๕๗ มีจำนวนผู้สูงอายุที่ทำงาน ๓.๘๔ ล้านคน จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น ๑๐.๐๕ ล้านคน หรือ คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๒ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประกอบอาชีพผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและการประมง ร้อยละ ๕๙.๕ รองลงมาเป็นพนักงานบริการและพนักงานในร้านค้า ร้อยละ ๑๘.๑ ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจการค้า ร้อยละ ๘.๖ อาชีพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในด้านการขายร้อยละ ๖.๒ ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้จัดการ ร้อยละ ๒.๘ ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร ร้อยละ ๒.๖ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ ร้อยละ ๑.๐ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านเทคนิคสาขาต่าง ๆ ร้อยละ ๐.๙ และเสมียน ร้อยละ ๐.๒ ตามลำดับ ดังตารางที่ ๓

“ตารางที่ ๓ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงาน จำแนกตามอาชีพทั้งในระบบ และนอกระบบ พ.ศ. ๒๕๕๗

อาชีพ	จำนวนผู้สูงอายุ	ร้อยละ
ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโส	๑๐๘,๔๒๕	๒.๘
ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ	๓๗,๔๒๕	๑.๐
ผู้ประกอบวิชาชีพด้านเทคนิคสาขาต่าง ๆ	๓๔,๙๐๘	๐.๙
เสมียน	๙,๐๘๓	๐.๒
พนักงานบริการและพนักงานขาย	๖๙๕,๙๑๖	๑๘.๑
ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและประมง	๒,๒๘๔,๔๐๙	๕๙.๕
ผู้ปฏิบัติงานความสามารถทางฝีมือและธุรกิจ	๓๓๐,๖๓๗	๘.๖
ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร	๙๘,๕๖๔	๒.๖
อาชีพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในด้านการขาย	๒๓๙,๕๗๖	๖.๒
รวม	๓,๘๓๘,๘๔๓	๑๐๐

ที่มา : ปรับปรุงข้อมูลจาก รายงานการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๗, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ๒๕๕๗.”

๙. หน้าที ๑๓ ข้อ ๑.๖ แก้ไขเพิ่มเติมข้อความ ดังนี้

“ขอบเขต

กรอบความคิดเรื่องการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงวัยในที่นี้ คำนึงถึงระบบนิเวศน์ของระบบเศรษฐกิจที่มีปฏิสัมพันธ์กับระบบต่างๆ สำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ได้แก่ ระบบสังคม ระบบสุขภาพ ระบบสวัสดิการและบริการสาธารณะ โดยในที่นี้จะกล่าวถึงประเด็นในส่วนของเรื่องเศรษฐกิจ รวมทั้งศักยภาพของเทคโนโลยี นวัตกรรมในการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตและบริการเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจจากสังคมผู้สูงวัย

แนวคิดที่เกี่ยวข้องในการจัดทำมีดังต่อไปนี้

เศรษฐกิจผู้สูงอายุ

....

การส่งเสริมผู้สูงอายุให้อยู่ในสุขภาวะดี (Active aging) หรือ “ติดสังคม”

การคาดการณ์สภาวะสังคมผู้สูงอายุในอนาคตทำให้เกิดความตระหนักเกี่ยวกับข้อท้าทายที่อาจเป็นความเปราะบางในอนาคตหากไม่มีการเตรียมการ ในขณะเดียวกันทำให้สามารถทำให้เกิดการจัดการเริ่มต้นได้ตั้งแต่สถานการณ์ปัจจุบัน จากการสำรวจสุขภาพผู้สูงอายุไทย ปี ๒๕๕๖ ภายใต้แผนงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการพบว่า ผู้สูงอายุส่วนมาก (ร้อยละ ๗๙.๕) เป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาวะ “ติดสังคม” ร้อยละ ๑๙ อยู่ในสภาวะ “ติดบ้าน” และร้อยละ ๑.๕ อยู่ในสภาวะ “ติดเตียง”

“ติดสังคม” หมายถึง ผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจกรรมประจำวันได้และสามารถออกนอกบ้านไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้

“ติดบ้าน” หมายถึง ผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง แต่มีปัญหาในการเคลื่อนที่เมื่อต้องออกไปนอกบ้าน จึงไม่สะดวกที่จะออกนอกบ้าน

“ติดเตียง” หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง

การที่สังคมไทยมีจำนวนผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาวะ “ติดสังคม” หรืออาจเรียกว่ามีสุขภาวะดี จำนวนมากนับเป็นต้นทุนที่ดี และสมควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุอยู่ในสภาวะที่ยังทำกิจกรรมประจำวันได้นี้เป็นระยะเวลายาวนานขึ้น เพื่อมีโอกาสเป็นกำลังแรงงาน สร้างผลผลิตให้แก่ประเทศ และมีการทำกิจกรรมเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีได้มากขึ้น

ศักยภาพของผู้สูงอายุ และสมรรถนะเทคโนโลยีสมัยใหม่ นวัตกรรม และเศรษฐกิจดิจิทัล

จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาวะ “ติดสังคม” นี้ สามารถกลายเป็นศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจ สร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ และดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้อย่างดีให้ยาวนานที่สุด รวมทั้งเกิดมีความต้องการผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างอิสระ สามารถเลือกตัดสินใจและประกอบกิจวัตรโดยพึ่งพาตนเองได้

กลุ่มผู้สูงอายุ “ติดบ้าน” และ “ติดเตียง” สามารถสร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจทางตรงและทางอ้อมได้ตามศักยภาพที่มี และขณะเดียวกันเป็นผู้บริโภคกลุ่มที่ต้องการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการจากเทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อการดูแลสุขภาพ การจัดปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ประเทศไทยสามารถพัฒนากลุ่มอุตสาหกรรมขึ้นมาเพื่อรองรับความต้องการทั้งด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและด้านการเสริมสร้างเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองทั้งความต้องการภายในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากสังคมโลกในภาพรวมกำลังเข้าสู่ภาวะสูงวัยเช่นเดียวกัน

การยกระดับเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาเป็นตัวขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจมีศักยภาพในการเพิ่มผลิตภาพและช่วยในการปรับโครงสร้างสังคมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุในระยะยาวได้ ดังการศึกษาที่กล่าวถึงว่าการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจแทนการใช้ปัจจัยการผลิตขั้นต้นที่มีเพียงทุน และแรงงานตามแบบการพัฒนาทางเศรษฐกิจไทยที่ผ่านมาจะสามารถเพิ่มผลิตภาพของแรงงานไทยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๓๐ นอกจากนี้การส่งเสริมเทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมการผลิตซึ่งหมายถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการผลิต ใช้การเป็น “สิ่งใหม่” ในการแข่งขัน ตรงข้ามกับ “ของเก่า” ที่แข่งโดยการทำให้ราคาถูกลง

ในการนี้ อุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่รองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยให้คำนึงถึงความเป็นเลิศของประเทศ โดยประยุกต์ใช้ศักยภาพเทคโนโลยีสมัยใหม่ การสร้างนวัตกรรม เศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อเสริมเข้ากับ

วิถีมัธยมศึกษาไทย รวมทั้งการลงทุนในการวิจัยพัฒนาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่ และสร้าง
 ความรู้ระยะยาวไว้เป็นทุนสำหรับการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ เสนอกรอบแนวคิด “การปฏิรูป
 เศรษฐกิจผู้สูงอายุ” ดังรูปที่ ๔ ด้านล่างนี้

๑๐. หน้าที่ ๑๕ แก้ไขข้อความบรรทัดสุดท้ายของวรรคแรก ดังนี้

ความเดิม “รวมทั้งการจัดการด้านมาตรฐานการคลังและภาษี...” ความที่แก้ไขปรับปรุงใหม่
 “รวมทั้งการจัดการด้านนโยบายรายได้ของผู้สูงอายุ”

๑๑. หน้าที่ ๑๕ แก้ไขเพิ่มเติมข้อความในข้อ ๒.๑.๑ ดังนี้

(๑) เพิ่มโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุ โดยมีการปรับรูปแบบการทำงาน (work restructuring)
 เช่น การจ้างแบบเป็นชิ้นงาน การทำงานที่บ้านซึ่งอาจอาศัยเทคโนโลยีช่วยในการทำงานทางไกล การรวมกลุ่ม
ด้านเกษตรกรรมเพื่อการพึ่งตนเอง

(๒) เร่งรัดให้มีกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) เพื่อเป็นทางเลือกในการทำงานของผู้สูงอายุ
หรือมีกิจการเพื่อสังคมที่ผลิตหรือให้บริการด้านผู้สูงอายุ ดังตัวอย่าง การเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุทำงาน
อาสาสมัครในองค์กรกิจการเพื่อสังคม การจัดบริการบ้านพักชั่วคราวผู้สูงอายุในรูปแบบกิจการเพื่อสังคม เพื่อ
ให้บริการแก่ผู้สูงอายุและครอบครัว

(๓) ให้มีการกำหนดสัดส่วนแรงงานผู้สูงอายุในสถานที่ทำงาน เพื่อใช้ในการกำหนดมาตรการจูงใจ
เกี่ยวกับการจ้างงานผู้สูงอายุหรือมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

...

(๕) กำหนดประเภทและลักษณะงานที่เหมาะสม ตลอดจนปัจจัยสนับสนุนการทำงาน ได้แก่
อุปกรณ์เครื่องมือ สถานที่ ช่วงเวลา ทุนประกอบอาชีพ

(๖) ...

๑๒. หน้าที่ ๑๕ แก้ไขเพิ่มเติมข้อความในข้อ ๒.๑.๒ ดังนี้

(๑) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ผลิตและบริการในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์และ
บริการด้านผู้สูงอายุ ได้แก่ อุตสาหกรรมสินค้าไลฟ์สไตล์ อาหารเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยว วัสดุก่อสร้างและ
เฟอร์นิเจอร์ สุขภาพและเครื่องมือแพทย์ รวมทั้งผลิตภัณฑ์และบริการในอุตสาหกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการ
ปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และการบริการดูแลผู้สูงอายุ

(๒) ให้รัฐจัดทำนโยบายเร่งด่วนจัดซื้อผลิตภัณฑ์ที่มาจากกรวิจัย...

(๓) ศึกษาสถานการณ์และจัดทำรายการสินค้าและบริการที่มีศักยภาพเพื่อเตรียมการสำหรับ
อุตสาหกรรมรองรับสังคมสูงวัย

(๔) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตและ
บริการที่ตอบสนองความต้องการของสังคมสูงวัย

(๕) สนับสนุนให้เกิดหน่วยธุรกิจทดลอง...

๑๓. หน้าที่ ๑๖ แก้ไขเพิ่มเติมและแก้ไขข้อความในข้อ ๒.๑.๓ ดังนี้

(๓) ศึกษาเพื่อการจัดระบบบำนาญของประเทศแบบบูรณาการในระยะยาว โดยดำเนินการพัฒนาต่อเนืองจากรายงานคณะกรรมการปฏิรูประบบรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย เรื่อง ข้อเสนอการปฏิรูประบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

(๔) ขยายและปรับปรุงวิธีการดำเนินการของกองทุนการออมแห่งชาติให้เข้าถึงชุมชน

(๕) สนับสนุนการออมที่ใช้เวลาและไม่ให้ผลตอบแทนเป็นเงินทันที เช่น การปลูกไม้เศรษฐกิจยืนต้น การทำแหล่งอาหารชุมชน ฯลฯ

(๖) มีมาตรการบังคับการออมในภาคเอกชนมากขึ้น เช่น ให้กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างเป็นภาคบังคับ

(๗) การเตรียมการเรื่องที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในวัยเกษียณ เช่น การลดหย่อนภาษีเรื่องที่อยู่อาศัย สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ แบบการกู้ยืมบ้านแบบย้อนกลับ (Reverse Mortgage) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้ผู้สูงอายุสามารถอาศัยอยู่ในชุมชน โดยความร่วมมือภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และกิจการเพื่อสังคม

(๘) ผลักภาระภาษีเพื่อการเลี้ยงดูบางส่วนให้กับทายาท

๑๔. หน้าที่ ๑๖ แก้ไขเพิ่มเติมข้อความในข้อ ๒.๒ ดังนี้

๒.๒.๑ เสนอให้...

๒.๒.๒ แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงวัยที่... องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจผู้สูงวัยที่เป็นความร่วมมือรัฐ เอกชน และประชาชนอย่างยั่งยืน (รายละเอียดเพิ่มเติมตามหัวข้อ ๕.)

๒.๒.๓ ดำเนินการขับเคลื่อน... เพื่อเป็นหน่วยงานบริหารจัดการการขับเคลื่อนนโยบายร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยคำนึงถึงกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจที่ใช้ศักยภาพเทคโนโลยีสมัยใหม่ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และเชิงวัฒนธรรม เศรษฐกิจเพื่อสังคม

๑๕. หน้าที่ ๑๗ แก้ไขเพิ่มเติมข้อความในข้อ ๓.๑ ดังนี้

๓.๑.๑ ดำเนินการปฏิรูปการสร้างงานของผู้สูงอายุ ตามวาระการขับเคลื่อนข้อ ๒.๑.๑

๓.๑.๒ ประกาศสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ตามวาระการขับเคลื่อนข้อ ๒.๑.๒

๓.๑.๓ ดำเนินการปฏิรูปด้านนโยบายรายได้ผู้สูงอายุ ตามวาระการขับเคลื่อนข้อ ๒.๑.๓

๑๖. หน้าที่ ๑๙ แก้ไขเพิ่มเติมข้อความในข้อ ๔ ดังนี้

๑) งบประมาณในรูปแบบใหม่ที่จัดสรรตามยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายตามแผนงานบูรณาการ โดยเพิ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจผู้สูงวัย

๑๗. หน้าที่ ๑๘ แก้ไขเพิ่มเติมข้อความในข้อ ๒) ฝ่ายข้าราชการประจำ ดังนี้

“ - อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

- ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย”

๑๘. หน้าที่ ๑๘ แก้ไขเพิ่มเติมข้อความในข้อ ๓) ภาคเอกชนและประชาชน ดังนี้
“- ผู้แทนด้านแรงงาน”